

Záznam

ze zasedání 170. Plenární schůze Rady hospodářské a sociální dohody ČR, konané dne 15. května 2023 na Úřadu vlády

Program:

1. **Informace o úsporném balíčku a důchodové reformě**
2. **Kontrola plnění závěrů z předchozích plenárních schůzí**
3. **Body k projednání**
 - 3.1 **Změny ve vedení pracovních týmů RHSD ČR**
 - 3.2 **Rámcové parametry možných úprav v daňové oblasti – bod stažen**
 - 3.3 **Demografický vývoj a jeho výzvy pro trh práce – přesunuto na příští PS**
4. **Různé**

Příloha:

- Návrhy usnesení zaměstnavatelské delegace

Průběh jednání

Jednání zahájil a řídil předseda vlády a předseda RHSD ČR prof. PhDr. Petr Fiala, Ph.D., LL.M. (dále jen „předsedající“), který přivítal účastníky a seznámil je s výsledky jednání Předsednictva RHSD ČR, jež rozhodlo o zařazení nového bodu „*Informace o úsporném balíčku a důchodové reformě*“ na úvod plenární schůze. V této souvislosti byl z programu jednání stažen bod 3.2 „*Rámcové parametry možných úprav v daňové oblasti*“. Projednávání materiálu k bodu 3.3 „*Demografický vývoj a jeho výzvy pro trh práce*“ bylo přesunuto na příští plenární schůzi za účelem jeho doplnění o problematiku ekonomické migrace. Informoval také o termínu příští plenární schůze, jež se uskuteční dne 10. července 2023 od 14:00 hod. a od 16:00 hod. na ní naváže společné jednání RHSD ČR s krajskými tripartitami.

Vzhledem k nadcházejícímu skončení funkčního období poděkoval předsedající jménem celé Plenární schůze RHSD ČR prezidentu SP ČR Ing. Jaroslavu Hanákovi a prezidentu HK ČR Ing. Vladimíru Dlouhému, CSc. za dlouholetou činnost v rámci tripartity a práci odvedenou ve prospěch podnikatelského prostředí a českého průmyslu.

Bod 1 Informace o úsporném balíčku a důchodové reformě

A. Úsporný balíček

Ministr financí Ing. Zbyněk Stanjura v úvodním slově zdůraznil, že dohodnutá opatření kladou větší důraz na úspory, než na zajištění nových příjmů, přičemž některá opatření budou účinná až v roce 2025 či v letech následujících. Velká pozornost bude věnována rušení zbytných agend. Mezi zásadní úsporná opatření patří především snížení výdajů v oblasti národních dotačních titulů a úspory v provozních výdajích státu a výdajích na platy státních zaměstnanců. Specifikoval rovněž strukturu nově navržených příjmů získaných díky úpravám spotřební daně z lihu a tabáku, poplatků z těžby a vydobytých nerostů, daní z příjmů fyzických i právnických osob, zjednodušení daně z přidané hodnoty v podobě dvou sazeb daně, zvýšení minimálních záloh na sociální pojištění pro osoby samostatně výdělečně činné spolu se zvýšením vyměřovacího základu s cílem zajištění důstojných důchodů pro tuto skupinu obyvatel, zavedení nového koeficientu u daně z nemovitostí, jehož výnos bude příjmem státního rozpočtu, nebo opětovné zavedení platby nemocenského pojištění zaměstnanců.

Prezident SP ČR Ing. Jaroslav Hanák upozornil, že jakkoliv je situace veřejných financí složitá a celkově je pozitivní, že se vláda touto situací začala zabývat, o navrhovaných opatřeních nebyl

veden plnohodnotný sociální dialog, návrhy nebyly se sociálními partnery diskutovány na expertní úrovni a nefunguje ani porada ekonomických ministrů za účasti sociálních partnerů. Je politováníhodné, že některá opatření nebudou účinná již v letošním roce, například úspory v provozních výdajích a platech státních zaměstnanců, rušení nadbytečných agend nebo prodej státního majetku. Hlavní dopady opatření budou směřovány hlavně za zaměstnance, firmy a osoby samostatně výdělečně činné, přitom u této skupiny není zřejmý ani jejich přesný počet, ani poměr, v němž by mělo dojít k přiblížení k odvodům na sociální pojištění zaměstnanců tak, aby to bylo ještě únosné. Zejména o snížení výdajů na dotace by měl být veden dialog, neboť tato část opatření nebyla dosud dostatečně specifikována a budou mít přitom značný dopad. Zvýšení daně z příjmu právnických osob by pro velké a střední podniky nemělo představovat potíže, existuje ale nebezpečí u malých firem a rizikem je také nižší než očekávaný výnos. Z hlediska úprav daňových výjimek není správné rozsáhlé omezení uznatelnosti zaměstnaneckých benefitů, neboť tento krok přispěje k ohrožení sociálního smíru ve firmách. Úpravy daně z přidané hodnoty měly být řešeny samostatně a z mnoha připomínek k této oblasti lze zmínit hlavně zařazení kojeneckých a minerálních vod do základní sazby daně spolu se slazenými nápoji.

Prezident KZPS ČR Jan Wiesner uvedl, že úspory by měly vycházet z důkladné analýzy všech agend ve státní správě a odstranění duplicit. V případě rušení dotací je nezbytné jejich důkladné projednání se sociálními partnery s tím, že by nemělo jít například o dotace na sociální služby. Obdobně jako prezident SP ČR vyjádřil obavy o zachování sociálního smíru v případě omezení daňové uznatelnosti zaměstnaneckých benefitů, zejména snížení příspěvku na fond kulturních a sociálních potřeb. Pokud vláda přistoupí ke změnám daňových slev a výjimek, bude zapotřebí pamatovat na vytvoření takových podmínek, aby toto opatření nevedlo k omezení zaměstnanosti například u rodičů malých dětí nebo studentů.

Předsedající v krátké reakci upozornil, že nastavení parametrů jednotlivých opatření bylo otázkou kompromisu mezi koaličními stranami. K omezení výdajů přitom dochází již v letošním roce, lze jmenovat například zmrazení platů státních zaměstnanců nebo snížení počtu úředníků. Problematika rušení nadbytečných agend vyžaduje pro své řešení větší časový prostor, protože je v této oblasti možné postupovat pouze legislativní cestou. Diskutované navýšení odvodů na sociální pojištění ze strany osob samostatně výdělečně činných bylo nezbytným krokem, aby měly tyto osoby zajištěny důstojné důchody a nebyly odkázány na pomoc systému sociálních dávek. Závěrem zdůraznil, že při navýšení příjmů státního rozpočtu bylo možno postupovat cestou znovuzavedení tzv. superhrubé mzdy, což by přineslo značný objem prostředků, vláda však považuje za přínosnější nezvyšovat daňové zatížení zaměstnanců takto rasantním způsobem.

Ministr financí Ing. Zbyněk Stanjura doplnil, že omezení daňové uznatelnosti zaměstnaneckých benefitů se týká jen tvorby fondu kulturních a sociálních potřeb a nikoliv skutečných benefitů, jako je příspěvek na stravování nebo penzijní připojištění.

Viceprezident SP ČR Mgr. Jan Rafaj, MBA požádal, aby bylo navržené snížení objemu národních dotací ze strany resortů průmyslu a obchodu, dopravy a zemědělství projednáno se sociálními partnery s cílem získání zpětné vazby o užitečnosti a prospěšnosti některých dotací, a upozornil, že zaměstnanecké benefity jsou výsledkem sociálního dialogu a proto by neměly být omezovány, a to i vzhledem k možnému dopadu na sektor služeb. Možnou cestou je přitom stanovení jejich maximálního limitu.

Viceprezident KZPS ČR Ing. Jiří Horecký, Ph.D., MSc., MBA potvrdil, že nejvíce připomínek od členských organizací mířilo právě k otázce zaměstnaneckých benefitů, jež tak představují jednu z klíčových oblastí, o nichž by mělo být v rámci sociálního dialogu s vládou jednáno. Navržená úspora ve výši 1,4 mld. Kč je v tomto případě nejistá a bude odvislá až od skutečného chování konkrétních zaměstnavatelů. Z provedeného průzkumu mezi zaměstnavateli přitom vyplynulo, že v případě omezení daňové uznatelnosti jich většina přestane tyto benefity poskytovat. Zároveň připomněl motivační efekt zaměstnaneckých benefitů v ekonomikách s nízkou nezaměstnaností, mezi něž patří i Česká republika.

Viceprezident KZPS ČR Ing. Vladimír Budinský, MBA se blíže vyjádřil k problematice zvýšení odvodů z vydobytých nerostů a poukázal na specifika některých nerostů a surovin. V zájmu udržení konkurenceschopnosti by byla vhodná korekce například u kaolinu, neboť v sousedním Německu jsou odvody z těžby mnohem nižší. Jako problematické se pak jeví zvýšení odvodů

z dobývacího prostoru, jež bude vyšší, než v okolních zemích, a není přitom ani příjmem státního rozpočtu.

Prezident SOCR ČR Ing. Tomáš Prouza, MBA ocenil snahu vlády o rušení nadbytečných agend a vznesl dotaz k legislativnímu procesu přijímání jednotlivých opatření, respektive k délce a formátu meziresortního připomínkového řízení a k možnosti zpracování hodnocení dopadů regulace.

Ministr financí Ing. Zbyněk Stanjura uvedl, že meziresortní připomínkové řízení bude zkrácené, ale za účasti všech obvyklých připomínkových míst.

Viceprezident KZPS ČR Ing. Martin Pýcha upozornil, že zemědělci v celé EU nejsou schopni fungovat bez dotací a i přes pochopitelnost snahy vlády o omezení dotačního systému chybí analytický pohled, jak se omezení dotací projeví na konkurenceschopnosti českých zemědělců ve vztahu k jejich zahraničním kolegům. Z hlediska přímých plateb budou čeští zemědělci v jednom z nejhorších postavení v rámci EU. Obdobný dopad bude mít i zvýšení daně z příjmu právnických osob, které na rozdíl od Polska dopadne i na zdanění dotací.

Ministr zemědělství Ing. Zdeněk Nekula reagoval za pomoci oficiálních dat Českého statistického úřadu, jež prokazují, že zemědělský sektor jako celek je v zisku s rostoucí tendencí, a to i za podpory národních dotací, jež tak přispívají k navyšování zisků. K omezení přitom dojde pouze u národních dotací, nikoliv u prostředků poskytovaných z fondů EU, jež tvoří většinu poskytovaných prostředků. Pozitivní vliv na oblast zemědělství by mělo mít i plánované snížení daně z přidané hodnoty u některých druhů potravin.

Viceprezident KZPS ČR Ing. Leo Doseděl upozornil na potíže, jež může zvýšení daně z příjmu právnických osob vyvolat na úrovni malých podniků a družstev, jež jsou v pozici subdodavatelů a tvoří konečné výrobky. Jejich situaci neprospívá ani neřešení problematiky příspěvku na zaměstnávání osob se zdravotním postižením.

Předseda ČMKOS Josef Středula připomněl, že sociální partneři opakovaně žádali o projednání připravovaných opatření již v době, kdy se ve veřejném prostoru začaly objevovat první zvažované návrhy, aby se předešlo současné eskalované situaci a hrozbě stávků. Navržená opatření budou mít značný dopad nejen na zaměstnance například vzhledem ke znovuzavedení platby nemocenského pojištění, ale významný vliv bude i na průměrné rodiny, neboť opatření se projeví v dalším nárůstu inflace. Zdroje pro pokrytí zvyšujícího se salda státního rozpočtu lze přitom nalézt například ve zrušení daňových opatření, jež byla přijata v závěru roku 2022 a jejichž dopad lze vyčíslit na 50 mld. Kč. Odbory jsou zásadně proti omezení daňové uznatelnosti zaměstnaneckých benefitů, neboť tyto byly vyjednány v rámci sociálního dialogu a toto opatření povede k zastavení jejich poskytování ze strany zaměstnavatelů, navíc očekávaný přínos tohoto opatření je marginální. V případě snížení daně z přidané hodnoty na některé druhy potravin nelze automaticky očekávat pokles cen, protože snížení daně se promítne do zvýšení marží obchodníků. Navržená opatření v této oblasti přitom neznamenají vyšší příjem státního rozpočtu, jejich účel je proto nejasný. Obecně úsporný balíček neobsahuje žádná opatření pro boj s inflací, prorůstová opatření, ani snahu o komplexní hospodářskou politiku státu. Rovněž podklady obdržené pro jednání jsou zcela nedostatečné.

Předsedající zdůraznil, že každý má právo vést dialog způsobem, který považuje za vhodný, vláda však nepovažuje nátlakové akce a demonstrace za vhodný nástroj vedení sociálního dialogu. Vláda však bude ve snaze o dialog pokračovat, neboť tato forma je lepší, než prostřednictvím demonstrací na náměstích a vyhrožováním stávkou. Vláda se nenechá strašit katastrofickými scénáři, jež z dlouhodobého pohledu nedocházejí svému naplnění. Vláda zvolila protiinflační a prorůstovou politiku prostřednictvím rozsáhlých investic, a ačkoliv ke snižování inflace nedochází kýženým tempem, její hodnota se nyní trvale snižuje. Závěrem zdůraznil, že navržená opatření nezvyšují celkovou daňovou zátěž.

Ministr financí Ing. Zbyněk Stanjura poukázal na některá protichůdná tvrzení, jež zaznívají od představitelů odborové strany, a připomněl prospěšnost opatření přijatých koncem loňského roku a jejich pozitivní dopad na zaměstnavatele a podnikatelské prostředí obecně. Diskutovaná opatření byla navržena tak, aby nezasahovala žádnou sociální, profesní nebo věkovou skupinu obyvatel nad únosný rámec. Objemový dopad je přitom nejvyšší u firem a zmíněné katastrofické dopady na průměrné rodiny jsou nereálné a představují extrémní případ.

Předseda ASO Bohumír Dufek nerozporuje politickou odpovědnost vlády a politických stran, vždy je však nezbytné respektovat sociální dialog a právo sociálních partnerů vyjádřit se k vládním návrhům. V zájmu uklidnění situace proto před časem žádal o svolání mimořádného jednání Předsednictva RHSD ČR k zamýšleným a již dohodnutým vládním krokům. Požadavek byl postoupen ministru práce a sociálních věcí, který však dlouhodobě s ASO nekomunikuje a nezahrnuje ji do probíhajících diskusí, ač je tato organizace členem odborové delegace RHSD ČR. K úspornému balíčku uvedl, že nelze nic namítat proti snaze o snížení deficitu státního rozpočtu a s tím souvisejícímu omezení byrokracie a rušení nadbytečných či zdvojených agend. V oblasti zemědělství zůstává neřešena otázka vysokých cen některých komodit a problematika finalizace výroby, jež by přinesla vyšší přidanou hodnotu, opomíjen je také větší důraz na živočišnou výrobu. Zaměstnanecské benefity jsou ze strany mnoha zaměstnanců vnímány jako důležitější, než případné zvýšení mzdy, omezení jejich daňové uznatelnosti je proto špatným krokem. V zájmu zlepšení aktuálně špatně fungujícího sociálního dialogu závěrem navrhl střídání jednotlivých delegací v pořádání zasedání tripartity.

Předsedající uvedl, že se střídání v organizaci jednání nebrání, podrobnosti by však měly být diskutovány v rámci jednání Předsednictva RHSD ČR, jež by se mělo uskutečnit z podnětu předsedy ASO.

Místopředseda ASO MUDr. Martin Engel upozornil, že v návaznosti na připravované snížení hranice, od níž začíná progresse daně z příjmu fyzických osob, omezí řada lékařů přesčasovou práci, aby nebyli postiženi zvýšenou sazbou daně. To následně může představovat problém pro zaměstnavatele ve zdravotnictví. Navrhl proto, aby se tato daňová progresse netýkala přesčasové práce, ale jen základních mezd.

Ministr financí Ing. Zbyněk Stanjura k tomu uvedl, že předmětem daně z příjmu fyzických osob je celoroční příjem, nelze přitom rozlišovat, z jakého zdroje příjmy pocházejí. Jedná se v tomto případě o celkovou otázku daňové progresse.

Předseda ČMKOS Josef Středula upozornil na problematiku zrušení možnosti odpočtu členských příspěvků odborovým organizacím od základu daně při současném zachování obdobného odpočtu pro členské příspěvky zaměstnavatelským organizacím. Navržené opatření tak bude znamenat nerovnost mezi oběma partnery v sociálním dialogu.

Ministr financí Ing. Zbyněk Stanjura uvedl, že příspěvek zaměstnavatelů na členství v organizacích naplňuje definici toho, co zaměstnavatelé vynakládají na dosažení svého zisku.

Prezident HK ČR Ing. Vladimír Dlouhý, CSc. zdůraznil, že při posuzování vládních opatření by měl být vzat v potaz rozdíl mezi dobrým momentálním stavem veřejných financí a negativním trendem a rychlostí zhoršování makroekonomických parametrů. Proto bylo nutné, aby na tento stav vláda reagovala. HK ČR je ochotna akceptovat navržená opatření s tím, že dopad musí být rovnoměrný na všechny části společnosti. Navržený soubor opatření lze chápat jako protiinflační, následně je však zapotřebí soustředit se na omezení administrativy, digitalizaci a řešení přetrvávajícího nedostatku kvalifikovaných pracovních sil. Všechna opatření musí následovat jasná růstová strategie vlády, protože problémy s udržitelností veřejných financí může vyřešit jedině hospodářský růst. Faktem je, že ČR je jako součást EU dotační ekonomikou a dokud nedojde ke změně, nelze se vyhnout zvyšování daní.

B. Důchodová reforma

Místopředseda vlády a ministr práce a sociálních věcí Ing. Marian Jurečka zdůraznil, že k provedení důchodové reformy je nejvyšší čas, aby se důchodový systém nedostal do obtížně řešitelného deficitu. Proto se vláda rozhodla předložit sérii opatření, která se týkají úpravy věku odchodu do důchodu, respektive navázání mechanismu jeho stanovení na dobu dožití a stanovení parametrů, při jejichž splnění lze do důchodu odejít dříve, postupné zpomalování nárůstu nových důchodů, úpravy podmínek pro předčasný odchod do důchodu, úpravy odvodů osob samostatně výdělečně činných a úpravy odvodů z dohod o provedení práce. V případě realizace navržených změn dojde k poklesu deficitu důchodového systému o 3 procentní body HDP, stále to však nepovede k vyrovnané bilanci systému. Vzhledem k tomu, že by vláda měla návrh důchodové reformy projednávat v průběhu podzimu letošního roku, je zde časový prostor pro další jednání se sociálními partnery. V tomto kontextu sociální partneři obdrží aktualizovanou prezentaci, jež bude podkladem pro další jednání.

Předseda ČMKOS Josef Středula upozornil, že predikce vývoje důchodového systému vychází z údajů roku 2018, jež nezahrnují situaci posledních let, proto by bylo vhodné vyčkat na aktuálnější data. Ke stabilizaci systému by částečně mohla přispět například povinnost pravidelně zvyšovat mzdu zaměstnance na rodičovské dovolené o inflaci nebo na základě dohody obsažené v kolektivní smlouvě, což by přispělo ke snížení rozdílů mezi mzdami mužů a žen a zvýšení odvodů. Se zvyšováním věku odchodu do důchodu nelze souhlasit, rozhodující by v tomto případě neměla být jen prostá předpokládaná doba dožití, nýbrž doba dožití ve zdraví, protože zdravotní stav je jedním z hlavních důvodů pro předčasné odchody do důchodu. Úlevu pro systém sociálního pojištění by pak přineslo hrazení vedlejších dávek z jiných zdrojů, což sice nepřinese úspory, ale sníží jeho deficit. Ke zlepšení stavu systému by přispělo i zvýšení mezd, jež by znamenalo také zvýšení odvodů. Závěrem upozornil, že navržené snížení povinné doby účasti na systému důchodového pojištění z 35 na 25 let nelze považovat za dobré řešení a může vést k různým spekulacím.

Místopředseda vlády a ministr práce a sociálních věcí Ing. Marian Jurečka uvedl, že případný posun věku odchodu do důchodu se dle predikcí může pohybovat jen v řádu několika měsíců pro generaci osob, jimž je nyní kolem 50 let a zvýšení v řádu let je nyní mimo jakékoliv predikce.

Ministr financí Ing. Zbyněk Stanjura upřesnil, že důchodové pojištění je vedeno zvlášť a ostatní složky sociálního pojištění se do porovnání s výdaji na důchody nezapočítávají. Schodek na tzv. důchodovém účtu činil za loňský rok 21,5 mld. Kč a jen za první čtyři měsíce letošního roku činí 27,8 mld. Kč bez započtení červnové valorizace.

Předseda ASO Bohumír Dufek upozornil, že aktuální věk předpokládaného dožití nekorresponduje s avizovanou dobou strávenou v důchodu v délce 21,5 roku, a zdůraznil nevýhody spojení na důchod ve třetím pilíři v případě nevyčerpání doby dožití. Je pravděpodobné, že navržená opatření nebudou dostatečná a bude zapotřebí provést skutečnou důchodovou reformu, kde jako příklad může sloužit Německo a využití prostředků druhého pilíře.

Prezident SP ČR Ing. Jaroslav Hanák uvedl, že navržená opatření jsou jen parametrickými změnami systému důchodového pojištění a nejde o skutečnou důchodovou reformu. Vzhledem k uvedenému harmonogramu projednání je dostatek času na důkladné expertní projednání se sociálními partnery a vyjádření konkrétních připomínek.

Vrchní ředitelka sekce sociálního pojištění a sociálních dávek Ministerstva práce a sociálních věcí Ing. Iva Merhautová, MBA reagovala na některé podněty s tím, že nelze očekávat, že aktualizovaná predikce přinese zásadní změny ve věci hospodaření systému. Uvedla také, že jedním z opatření, jež řeší nižší vyměřovací základ žen, které byly na rodičovské dovolené, je institut fiktivního vyměřovacího základu.

Ředitel odboru sociálního pojištění Ministerstva práce a sociálních věcí Ing. Tomáš Machanec, MBA blíže vysvětlil stanovení očekávané doby dožití, jež je stanovena jako očekávaná doba výplaty důchodu a nezahrnuje tak osoby, jež se důchodového věku nedožijí.

Ministr financí Ing. Zbyněk Stanjura upřesnil, že principem úpravy je snaha, aby všechny generace trávily v důchodu přibližně stejnou dobu a v souvislosti s očekávaným prodloužením věku dožití nedocházelo k diskriminaci.

Z á v ě r:

Plenární schůze Rady hospodářské a sociální dohody ČR:

- projednala návrhy opatření obsažené ve vládním úsporném balíčku a důchodové reformě,
- ukládá projednat se sociálními partnery na úrovni ministerstev financí, průmyslu a obchodu, dopravy a zemědělství konkrétní parametry snížení výdajů státního rozpočtu na národní dotační tituly s tím, že celkový objem navrženého snížení výdajů ve výši 54,4 mld. Kč musí být zachován.

Sociální partneři upozorňují vládu, že způsob informování o navrhovaných opatřeních nelze považovat za plnohodnotný sociální dialog a jednotlivé návrhy nebyly se sociálními partnery diskutovány na expertní úrovni.

Bod 2 Kontrola plnění závěrů z předchozích plenárních schůzí

Prezident KZPS ČR Jan Wiesner poděkoval za přípravu podkladů k tomuto bodu a požádal o doplnění ve znění návrhu usnesení zaměstnavatelské delegace, jež je přílohou záznamu z jednání.

Bod 3.1 Změny ve vedení pracovních týmů RHSD ČR

Z á v ě r:

Plenární schůze Rady hospodářské a sociální dohody ČR:

- odvolává z funkce vedoucího Pracovního týmu RHSD ČR pro zaměstnávání zahraničních pracovníků JUDr. Ing. Jiřího Nováčka;
- jmenuje do funkce vedoucího Pracovního týmu RHSD ČR pro zaměstnávání zahraničních pracovníků PhDr. Jana Paďourka, vrchního ředitele Sekce vnitřní bezpečnosti a policejního vzdělávání Ministerstva vnitra;
- odvolává z funkce vedoucího Pracovního týmu RHSD ČR pro veřejnou správu a veřejné služby Mgr. Petra Vokáče, vrchního ředitele Sekce legislativy a státní správy Ministerstva vnitra;
- jmenuje do funkce vedoucího Pracovního týmu RHSD ČR pro veřejnou správu a veřejné služby Ing. Mgr. Davida Slámu, ředitele odboru strategického rozvoje a koordinace veřejné správy pověřeného řízením Sekce veřejné správy a eGovernmentu Ministerstva vnitra.

Po projednání všech bodů programu 170. Plenární schůze Rady hospodářské a sociální dohody ČR poděkoval předsedající účastníkům Plenární schůze a její zasedání ukončil.

Zpracoval:
Mgr. David Kadečka
výkonný sekretář RHSD ČR